

אשתי, אחותי: למה מציג אברהם את שרה כאחותו?

עד כמה עמוק הקשר בין איש ואשתו? ועד כמה אפשר להשיג אם בוטחים בהשגחה העליונה שמלווה את הקשר? איך אברהם מפקיר את שרה לחסדי המצרים? ולמה הדרך להימלט היא לטעון "אחותי את"? הרי מוטב היה להכחיש כל קשר ביניהם? ובכלל, אח אמור להיות דומה לאחותו?

ב"ה | פרשת לך לך | תשפ"ג

לא אשכח לעולם את השיחה שקיבלתי ממנו אחרי הפסח האחרון. "היא ביקשה שאני אחזור הביתה. מה שקרה הוא, שאחרי שהתחלנו את הדיון בבית הדין, הבנו שאפילו את ליל הסדר לא נוכל לעשות יחד. הבנים היו אתי והבת הייתה אתה. החג הכואב היכה בה את המחיר של פירוק המשפחה והיא החליטה לתת צ'אנס".

זה היה אירוע שהעניק שיעור מופלא על כוחה של האמונה: אם אדם מאמין בקשר בינו ובין אשתו, ובעיקר אינו מתעקש להיות צודק, אלא מוכן להביט פנימה ולשלם בהקרבת החלב והדם שלו כדי להציל את הקשר – הקב"ה לא נשאר אדיש והם רואים ניסים. וזה הנושא שלנו היום: עד כמה עמוק הקשר בין איש ואשתו? ועד כמה אפשר להשיג אם בוטחים בהשגחה העליונה שמלווה את הקשר?

כדי להבין את העניין, אנו רוצים להעלות שלוש שאלות, שהן מהקשות בכל התורה. יש תמיהות שפונות אל הראש, יש שפונות אל הלב, ויש שמטלטלות את עצם הקיום. הן תוקפות את עצם האחריות שלנו כבני אדם בוגרים, כגברים, כבעלים וכאבות.

התמיהה הראשונה: איך אברהם מפקיר את שרה לחסדי המצרים? כיצד הוא עוסק בלמלט את עצמו מהצרה שנחתה עליהם ולא עושה חצי דבר כדי להציל את אשתו מלהילקח לבית פרעה?

התמיהה השנייה: למה הדרך להימלט היא לטעון "אחותי את"? הרי מוטב היה להכחיש כל קשר ביניהם, והם במקרה עומדים בתור במכס ביחד? הרי כאח הוא עדיין קשור אליה והם עלולים לפגוע בו כדי להיות חופשיים לגמרי? ובכלל, אח אמור להיות דומה לאחותו, אבל סביר להניח שאברהם ושרה לא היו דומים במיוחד?

התמיהה האחרונה: מדוע מבקש ממנה לטעון שהיא אחותו ולא מגן

החיים הם אירוע מאתגר, שחושף גם לסבל וכאב. אבל מעת לעת פוגשים אירוע מטלטל שמעניק שיעור מדהים על כוחה של האמונה ועוצמות הנפש הטמונים באדם.

לפני כחמש שנים, קיבלתי טלפון משליח חב"ד באחת הערים החשובות בישראל. הוא סיפר על בני זוג שעומדים לסיים את הקשר. הם כבר הזמינו משאית לאמצע השבוע הבא, לאסוף את החפצים של הבעל מהבית. "אולי אתה תוכל לשנות משהו. הם שומעים את השיעורים שלך ואולי תשפיע עליהם".

הרמתי טלפון לבעל והוא כמובן טען שאשתו אשמה. פניתי אליה, אבל היא הייתה נחרצת שהיא לא תמשיך אפילו רגע. "22 שנה אני סובלת בבית כלא ואני רוצה חירות".

החיים שלו התפרקו לבנה אחרי לבנה. הילדים לא מצאו מקום בין אבא לאימא, הוא איבד את הפרנסה ונאלץ – קרוב לגיל חמישים – לחזור ליחידת דיור פצפונת בבית ההורים. המצב הנפשי שלו היה כה ירוד, עד שלילה אחד משכתי אתו שיחת טלפון באמצע הלילה, מחשש שהוא יפגע בחייו ר"ל.

אבל מצד שני, כגודל ההתמוטטות כך הייתה העקשנות שלו: "לא, זה לא יכול להיות, איך הקב"ה מאפשר מצב כזה? היא אשתי למעלה מעשרים שנה, גידלנו ילדים ולא יכול להיות שהכול יתפרק". הוא לא וויתר: הוא עשה כל דבר כדי לרכוש את האמון שלה. הוא החל לנהל חנות מכולת 14 שעות ביממה, ובלבד להרוויח כסף ולשלוח לה. הוא התעקש לעשות איתם שבתות, וכיון שהיא סירבה שילון בביתם, היה ישן כמעט ברחוב. הוא לקח טיפול אימון ושיחות פסיכולוגיות כדי לעבוד על המידות שלו.

הם היו פרודים שנתיים, התחילו כבר דיון גירושין ברכנות, אבל

אבל הבעיה הייתה כפולה: מעבר לכך שייקחו את שרה, הם יהרגו אותו. כיון שהמצרים היו 'יראי שמים': הם לא חיו עם אישה בעולת בעל ולכן היו הורגים את בעלה. (ראו הרחבה למדנית בהערה!). אברהם מגיב בדרך התמוהה ביותר שאפשר להעלות על הדעת:

2. שם: אמרי נא אחתי את למען ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך.

אברהם דואג לעצמו. הוא מבקש משרה שתכחיש את קשר הנישואים עמו וחיו יינצלו. אבל רגע, מה עם שרה? מי יגן עליה? אין תשובה, התורה רק ממשיכה ששרה נלקחה אל הארמון ובדרך נס לא אירע דבר. מלאך טוב שמר עליה ולא אפשר לפרעה לגעת בה, ושחרר אותה בכבוד וברכוש גדול.

וכל אחד נדהם: איפה האחריות של בעל לאשתו? נתאר אדם שהולך עם אשתו בדרום תל אביב ורואה חבורת סודנים נותנת עיניים באשתו, והוא לוחש לה: 'אני לא קשור, אני אחיך ולא בעלך...'

אברכנאל שאלה יג: מי איש המעלה שיבחר בחיים עם קלון נמרץ כזה? ויותר ראוי היה שיבחר במות לבלתי עשות נבלה?

יתירה מכך: איפה הגבורה שהפגין אברהם מול לוט? הרי המשך הפרשה מספר על 'מלחמת העולם הראשונה', מלחמת תשע האימפריות בנגב, בה ארבעה מלכים ניצחו חמישה. הארבעה כבשו את סדום ובתוכה לוט, אחיינו של אברהם, ואברהם לא היסס ויצא עם אליעזר למלחמת גבורה כנגד ארבעת המלכים שכבר ניצחו חמישה וחילץ את אחיינו. אז איפה האומץ למען אשתו?

אנחנו נלך בשלושה מהלכים, שפונים אל הראש ואל הלב, והאחרון יטען כי זו הייתה הדרך של אברהם לעורר את עומקו של הקשה. בסערת הצרה הוא זועק: תזכרי שאנו לא רק בני זוג, אלא חולקים שני חצאי נפש, כמו אח ואחות, ולכן שום גוי מופרע לא יוכל לשבור את אחות הנפש. בחלק האחרון של השיעור, נלמד את הדברים כפי שהם משל מעורר בקשר העצמי בין היהודי לקב"ה.

ב. פרשת לך לך מגיעה אל היעד של הבריאה: זריחת השמש של העם היהודי. אחרי למעלה מאלפיים שנה של בלבול וריקנות, בוחר הקב"ה באדם שעתיד לשנות את העולם ואת החיים.

ה' פונה לאברהם, שהתגורר אז בחרן, ומצווה: "לך לך מארצך וממולדתך אל הארץ אשר אראך ואברכה מברכך ומקללך אאור". ואם חושבים שלעבור עם ה' זה משתלם במזומן, מגלים שרכש"ע הוא בוס תובעני. מאותו יום מתחילה מסכת הניסיונות של אברהם והוא מתגלגל מאתגר לאתגר.

הם מגיעים לארץ ומצפים לתשואות, אבל בצורת פורצת ואין מה לאכול. אברהם ושרה נאלצים לעזוב את המקום שהם נשלחו אליו מהשמיים ולרדת למצרים. הם חוצים את המדבר ונעמדים בתור בביקורת הגבולות ופתאום העיניים ננעצות בשרה. הם הגיעו מהמזרח, מבבל, והיו נראים אחרת מבני מצרים שבאו מאפריקה, ואברהם קלט שהם בצרות.

שנים אחר כך, מכנה יוסף הצדיק את מצרים בשם "ערוות הארץ". המקום הנמוך ביותר בארץ. זאת הייתה מדינה מופקרת וחסרת חוק, בה יכול היה המלך לעשות ככל העולה על רוחו.

1. בראשית יב: ויהי כאשר הקריב לכוא מצרימה ויאמר אל שרי אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את: והיה כי

1. מדוע העדיפו המצרים להרוג את הבעל מלחיות עם נשואה? אולי עדיף לחיות עם אשת איש מלרצוח?

הנה יש **מדרש פליאה**: "אמרי נא אחותי את - מכאן ששוחטים לחולה בשבת". מה קשר הדברים?

כותב הרבי: איסור רצח הוא חד פעמי, עוברים אותו בשעת הרציחה. אולם אשת איש הוא רב פעמי, שעוברים עליו בכל פעם. ואברהם הניח שהמצרים יעדיפו לעבור על רציחה אחת ולא על אשת איש שוב ושוב.

זאת כוונת המדרש "מכאן ששוחטים לחולה בשבת". מדובר על רב שנשאל שאלה הלכתית: יש חולה מסוכן שצריך לאכול בשר בשבת, ועולה השאלה מה עדיף: לשחוט בהמה או להאכילו בשר נבלה? מכאן פושט המדרש שעדיף לשחוט שהוא איסור חד פעמי, מלהאכילו בשר נבלה שהוא איסור מתחדש בכל כזית וכזית.

בעומק יותר: האמת היא שהמצרים היו יכולים לפתור את בעיית אברהם בדרך נוספת: לחטוף אותה בכוח ולהבהיר שהם לעולם לא יחזרו לחיות ביחד, ואצל בני נח זה נחשב גירושין, כיון שאין אצלם מושג של גט. זה אמנם 'דבר מכוער' שעוברים עליו בכל פעם מחדש, אבל פותר את האיסור החמור של אשת איש.

אבל אברהם הבין שהם יעדיפו איסור חמור של רציחה אחת, מאשר לעבור כל יום מחדש על דבר מכוער קל.

ומכאן מסקנה עמוקה יותר לדין שוחטים לחולה: לשחוט בהמה זה איסור חמור של חילול שבת שעונשו מיתה ואילו אכילת נבלה היא רק לאו. אבל מסיק המדרש כי עדיף לעבור פעם אחת איסור חמור של שחיטה, מלעבור הרבה פעמים איסור נבלה שהוא רק דבר מכוער.

מכתב הרבי ב כסלו תשז: ידועה הקושיה מנא ליה לאברהם שהמצרים יהרגו ויעברו על שפיכות דמים ולא יעברו עריות דאשת איש? אלא כשיהרגו אותו לא יעשו העברה כי אם פעם אחת, משא"כ כשיקחו את שרה כחיי אברהם, עוברים על גילוי עריות בכל ביאה וביאה. לכן לומר המדרש ככגון דא בחולה, ששוחטים לחולה בשבת ואין אומרים נאכילנו נבלה, כיון שבנבלה עובר על כזית, משא"כ בשחיטה אינו עובר אלא על איסור אחד.

ויש לומר בעומק יותר: אם היו המצרים לוקחים אותה בחזקה, הרי זה בגדר ליסטים ובגדר יאוש, ובכני נח ע"ז מתגרשת, כי אין להם גירושין בכתב אלא על ידי שפורשים זה מזה. אלא שהוא דבר מכוער. ונבכל זאת יימנעו מלעבור דבר מכוער שוב ושוב ויעדיפו להרוג אותו שהוא איסור חמור - אבל רק פעם אחת. מכאן הסיק לגבי שוחטים לחולה בשבת, שעדיף לשחוט שהוא איסור חמור - אבל עובר פעם אחת, מאשר אכילת נבלה שהוא רק לאו - אבל עובר כמה פעמים.

ביקש גם אמירתה שאחי הוא.

הפענח רזא, מגדולי בעלי התוספות, עונה בפשטות שזה היה רק סיכום מעשי ביניהם, ששניהם יאמרו כך, בלי להכחיש האחד את השני. אבל כמובן, שהדברים צריכים עוד ביאור.

ב. כדי להעשיר את התמיהות האחרונות, הבה נפתח שער נוסף. האזכור התמוה 'אחותי היא', נאמר במקום מפורסם נוסף וגם שם מצריך ביאור: ברגע השיא של מגילת שיר השירים.

אלו היו ימי האביב בארץ ישראל. הגשם נגמר, השמש האירה, וריח פריחת אביב התפשט באוויר. נערה יצאה אל הכרמים והנה רועה צאן יפה עיניים. הוא הבטיח לשוב ולפגוש בה והיא חזרה העירה בעיניים חולמות ומלמלה את הפסוק "דודי לי ואני לו". אבל היום עבר והלילה חלף והדוד לא הגיע. היא ביררה אצל שומרי העיר האם ראו אותו, "מצאוני השומרים הסובבים בעיר, את שאהבה נפשי ראיתם? השבעתי אתכם בנות ירושלם אם תמצאו את דודי מה תגידו לו? שחולת אהבה אני". אבל הם לעגו לתמימותה ועל הרועה ששכח אותה.

הגיע הלילה והיא הלכה לישון פגועה. כמעט נרדמה ואז נשמעה דפיקה: "קול דודי דופק, פתחי לי אחותי, רעיתי, יונתי, תמתי". היא השיבה בכעס: "פשטתי את כותנתי איככה אלבשנה? רחצתי את רגלי איככה אטנפם?". למה אלכלך את הרגליים בשבילך? אבל הדוד לא וויתר, "דודי שלח ידו מן החור", הכניס ידו דרך חור הדלת כדי לפתוח אותה מהצד הפנימי ולהיכנס. בלב הומה קמה לפתוח – אבל הוא נעלם. שוב עמדה לבדה ואז החליטה שעכשיו תורה. "אני לדודי ודודי לי".

וכאן עולה השאלה על צעקת הכיסופים שקורא הדוד מעבר לדלת הנעולה: "פתחי לי אחותי, רעיתי?" ראשית, הרי לא הייתה אחותו, אלא אישה זרה שפגש בפריחת הכרמים? ובעיקר: הרי צמד התארים "אחותי רעיתי" הם אוקסימורון? אם היא "אחותו" היא ערווה שאסורה עליו ואינה יכולה להיות "רעייתו" ואם היא "רעייתו" אינה יכולה להיות "אחותו"?

אנו רוצים להתחיל עם שני ביאורים מעולם הפשט והדרש, ואחר כך להתקדם אל המהלך השלישי, שמוכח בארוכה רבה בשיחתו הקדושה של הרב, והדברים מלאי עוצמה והתעוררות.

ה. האברבנאל והספורנו מוצאים את מילת המפתח בבקשה עצמה: "אמרי נא אחותי היא". זאת לא הייתה התחמקות אגואיסטית חלילה, אלא טקטיקה מתחכמת למשוך זמן ולהציל את שניהם.

זאת הרי השיטה היהודית מאז ומקדם: **להרוויח זמן**. למשוך עוד יום ובינתיים יקרה נס. אולי המשיח יבוא, אולי הפריץ ימות, ואולי

אי אפשר לטעון שאברהם היה טיפוס ריאלי, שאמר 'אני במילא לא יכול לעזור לאשתי כנגד הצבא של פרעה ולפחות אמלט את עצמי'. שכן אברהם היה איש גבורה ומסירות נפש, שמעולם לא קיבל החלטות על סמך סיכויי ההצלחה המציאותיים?

מה גם שאברהם היה מסור לשרה עד אין קץ. בעוד שבועיים נקרא כיצד התעקש לקבור אותה במקום הקבורה החשוב בעולם, והתעקש לשלם סכום מופרז עבור חלקת הקבר. אז לאן נעלמה במצרים?

הרמב"ן כותב מילים קשות: אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה, שהביא אשתו הצדקת במכשול עון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לבטוח בשם שיציל אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו ... גם יציאתו מן הארץ שנצטווה עליה בתחילה מפני הרעב, עון אשר חטא, כי האלוקים ברעב יפדנו ממות.

היה זה חטא של אברהם, שהיה כביכול 'עברה גוררת עברה'. אברהם חטא בעצם זה שירד למצרים, לאחר שהקב"ה שלח אותם לארץ ישראל, ומכך התגלגלה טעות שנייה עם חוסר הדאגה לשרה.

אבל במחילת כבוד תורתו, דבריו תמוהים. שכן ראשית, יש חטאים שלא חוטאים בהם. אפילו אדם כערכנו לא נופל באי אחריות מינימלית לאשתו וכל שכן שלא אברהם אבינו. ועוד והוא העיקר: הרי אברהם **עתיד לחזור על אותה הנהגה**? ולא רק אברהם, אלא גם **יצחק**? בפרשיות הבאות נקרא איך אברהם ויצחק יורדים לארץ גרר (עזה) והמלך אבימלך לוקח את נשותיהם והם שבים ונוהגים **באותה הנהגה**: הם מבקשים עבור עצמם "אמרי נא אחותי את" ואילו נשותיהם נלקחות אל המלך ונחלצות בנס. והרי ברור שאברהם לא יחטא פעמיים, וקל וחומר שהחטא לא יעבור לדור הבא?

אחרי התמיהה העקרונית, עולה הפליאה השנייה: מה פתאום מציגים עצמם כאח ואחות?² אם אברהם רוצה להתנתק משרה, מוטב להתרחק ממנה ולומר שהם רק חצו את המדבר באותה שיירת עובדי דרכים והוא בסך הכול גבר שהתנדב לעזור לשאת את המזוודה הכבדה?

אור החיים: [מה] טעם שאני מצווח לומר 'אחותי', ולא מר-סיף להרחיק יותר, שתאמר איש נכרי הוא?

והתמיהה האחרונה: מה פתאום מבקש ממנה לומר עליו שהיא אחותו? הרי הוא הבעיה ולא היא? הוא זה שמהווה קרן בעיניים שלהם ואם כן עליו לדאוג לעצמו ולומר 'אני אחיה' ובקיצור: מה 'קטנות הדעת' הזו של אברהם 'ראש למאמינים', שהוא מתחבא מאחורי הסינר שלה?

קיצור פענח רזא: למה לי למתלי התיקון באמירה **שלה** – הלא יוכל הוא לומר 'אחותי היא'? ויש לומר שבאמת 'אחותי את' קאי על אמירתו, שיאמר הוא אליהם כן ורק

2. בפשטות, הצגתה כ"אחותי" היא רק **שינוי האמת** ולא שקר גמור, שכן כדברי אברהם לאבימלך: "אחותי בת אבי היא" והיינו ששניהם היו נכדים של תרח ולכן יכולה להיחשב כאחותו.

ועדיין יש להקשות: אם שינה מהאמת כדי להציל עצמו, מוטב לומר שהיא זרה לגמרי והדבר **יצילו יותר**?

שני הדברים יקרו יחד. כמו המשל המפורסם בהערה³.

המנהג באותם ימים היה, שהאח הוא השדכן לחתן את אחותו ולנהל את המשא ומתן עבור הנדוניה שלה. (גם כיום, אח טוב מביא בחור מהישיבה עבור אחותו...). כך נקרא לקמן בפרשת חיי שרה, שכאשר אליעזר מגיע לביתה של רבקה, הוא מנהל את המשא ומתן מול לבן, אחיה, ולא מול ההורים, בתואל ומלכה. גם בפרשת וישלח כאשר שכם בן חמור מבקש לשאת את דינה, הוא פונה אל האחים.

אברהם התכוון אפוא להציג את עצמו כאיש הקשר לנישואי שרה וכך יפתח איתם במשא ומתן ממושך על גובה הנדוניה עבורה, ובינתיים ימצאו רגע כדי לברוח מהמדינה.

4. אברכנאל: כאשר תאמר שהיא אחותו, יקווה כל אחד שיסכים אברם לתיתה לו לאשה ע"י מתנות ולא יהרגוהו, כי יחשבו שלכך הביאה להשיאה לאחד מנכבדי הארץ. וחשב אברם שלא ייקחו אותה פתאום, אלא יישאו ויתנו עמו במתינות ימים רבים.

ספורנו: ובין כך חשב לצאת ממצרים.

זה מהלך יפה, אבל הוא לא פותר את הבעיה: זה טוב לשלב א', אבל אחרי שהתוכנית השתבשה והם החליטו לקחת את שרה **מיד**, כיצד לא עבר לתוכנית ב' ויצא למלחמה כדי לבלום אותם?

בספר הזוהר מובא הסבר מרומם: במשך חייה של שרה, אברהם לא הסביר את עצמו, אך בעומדו על קברה להספידה, אברהם הסביר הכול. כולנו אומרים בערב שבת את המזמור "אשת חיל", אך מהו מקורו של המזמור? כמובן, הוא לקוח מספר משלי של שלמה המלך, אמנם המדרש טוען כי שלמה לא היה המחבר של אשת חיל, אלא נאמר אלפי שנים לפני ששלמה הגיע לעולם.

נשים לב כי מזמור אשת חיל כתוב בלשון **עבר** וכשמעיינים בו היטב, שמים לב שהוא נאמר **כהספד** על אישה **שכבר אינה בין החיים**. ראשית המזמור מתחיל: "אשת חיל **מי ימצא**?" ומשמע שהיא אינה נמצאת. שנית נאמר: "גמלתהו טוב ולא רע **כל ימי חייה**". עוד נאמר: "עוז והדר לברשה ותשחק **ליום אחרון**", היינו שהיא צחקה עד הרגע האחרון.

אלא המזמור נאמר כהספד על קברה הפתוח של שרה, כדברי התורה: "ויבוא אברהם לספור לשרה ולבכותה". ומיד בפסוק הראשון, אחרי ההקדמה, אברהם מתייחס אל המקרה במצרים:

תנחומא (בובר) חיי שרה: לפי שכתוב למעלה 'ויבוא אבר'הם לספור לשרה ולבכותה', התחיל בוכה ומספיד: **אשת חיל מי ימצא - זו שרה... בטח בה לב בעלה - שאמר 'אמרי נא אחותי את למען ייטב לי בעבורך'. גמלתהו טוב ולא רע - שנאמר 'ולאברהם היטיב בעבורה'.** דרשה צמר ופשתים - שידעה להבחין בין 'צמר ופשתים', יצחק ויש-מצאל...

עלינו להפוך את הראש שלנו. בתפיסה המקובלת, הנשים הן החלשות והגברים הם אלו שנדרשים להגן עליהן. אך אברהם סבר הפוך: **"בטח בה לב בעלה"**! **מעולם לא העליתי בדעתי להגן עליה, אלא להיפך, ביקשתי ממנה להגן עלי.** היה ברור לי שהיא בעלת הזכויות הרוחניות בבית והזכויות שלה הן אלה ששומרות על כולנו.

ולמען האמת זאת התפיסה שמלווה את כל ספר בראשית. שוב ושוב **האימהות עולות בקדושתן על האבות**. כאשר אברהם מתווכח עם שרה כיצד לחנך את יצחק, אומר לו הקב"ה: **"כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה"**. בהיסטוריה האנושית לא נאמר עוד משפט 'פמיניסטי' כזה. לא רק בנושאי חינוך, לא רק איפה לגור, לא רק באיזה אפיק השקעה לחסוך את הכסף - בכל תחום בעולם תקשיב לה יותר מעצמך. ורש"י מסביר: "למדנו שאברהם היה טפל לשרה בנביאות". היא ראתה יותר רחוק ממנו, הייתה לה אינטואיציה רוחנית יותר גבוהה משלו.

הקדושה היתרה של שרה לא הסתכמה רק ברמת הנבואה, אלא באה לידי ביטוי במציאות הגשמית. באוהלה של שרה, שרו דרך קבע שלושה ניסים: "ענן פרוש על האוהל, ברכה הייתה מצויה בעיסה, ונר דולק מערב שבת לערב שבת". הפלא הגדול הוא, שכאשר שרה נפטרה, **הניסים נעלמו יחד עמה**. למרות שאברהם **המשיך להדליק נרות שבת באוהל**, הנר לא דלק מערב שבת לערב שבת. רק כאשר הגיעה האימא הבאה, רבקה, אז 'ויביאה האוהלה שרה אמו' ורש"י מפרש כי הניסים חזרו. הגע בדעתך: ילדה בת שלוש החזירה ניסים שלא נכחו אצל אברהם ויצחק.

כך זה ממשיך בדור הבא, אצל יצחק ורבקה: ברמת הפשט ברור שרבקה יודעת יותר טוב מיצחק מי מהילדים ראוי באמת לברכה. וכך בדור הבא, כאשר יעקב אבינו מסתגר בעבודת השדה ואילו האימהות הן אלו שמקימות את עם ישראל ומגדלות את שנים עשר שבטי ישורון.

כיון שכך, אומר ספר הזוהר, אין פלא שאברהם דאג לעצמו, שכן עליה היה מי ששומה. הוא ראה את המלאך שמלווה אותה בכל

3. הפריץ טבע בים של כסף ולא ידע מה לעשות אתו. בטירופו תלה מודעה בבית הכנסת: "יהודי שילמד את הכלב שלי לשיר, יקבל עשרת אלפים זהובים". הרש"ל העני ידע שזאת ההזדמנות שלו. הוא אמר לפריץ שהוא מוכן לאתגר, אבל זה ייקח חמש שנים כדי ללמד את הכלב לשיר. הפריץ הסכים והעביר את הכסף מיד.

הרש"ל חזר הביתה מאושר ונפנף עם השטרות. הוא סיפר לאשתו על ההבטחה ללמד את הכלב לשיר בתוך חמש שנים ובינתיים יוכלו לחתן את הבנות. "רגע, צעקה האשה, אבל מה יהיה עוד חמש שנים? הרי אתה לא תעשה דבר והם ייתלו אותך?" - "נ, ביילה יקירתי", ענה הרש"ל, "עד אז - או הפריץ ימות או הכלב ימות..."

דרכיה. להיפך: אברהם מבקש ממנה **שתדאג לו!**. שהיא תציל אותו ותאמר עליו "אחותי את". משום שאברהם ביקש להיתמך בזכות שלה.

[ראו בהערה⁴ כיצד סמך אברהם על הנס שישמור על שרה?]

בכך ניתן לבאר בדרך אפשר, גם את השאלה האמצעית: מדוע אמר שהיא "אחותו" ולא אישה זרה לגמרי? אלא שהוא מבקש להיות קשור ודבוק בה ולהינצל בזכות קרבתו אליה.

זוהר ח"ג נב,א: ראה מלאך אחד ההולך עמה... על כן לא חשש אברהם על אשתו אלא רק על עצמו חשש, כי לא ראה מלאך עמו אלא עמה ואמר היא שמורה ולא אנכי...

הגמרא והזוהר מוציא מהסיפור הוראה 'יקרה' (תנתי משמע) שהרבי נהג לצטט במכתבים רבים: בסופו של דבר, שירה ניצלה ואברהם קיבל ממון רב בזכותה, ומכאן הוראה נצחית: **ברכת הפרנסה תלויה באישה**. ככל שהאישה מרוצה יותר - כך שורה הברכה הגשמית בבית.

זוהר שם: וסמך אברהם על זכותה שבגללה ירוויח ממון העמים, שהרי ממון זוכה האדם בזכות אשתו, שנאמר: בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת - מי שזוכה באשה משכלת זוכה בכל אלו.

מכאן נטפס אל עומק ההתייחסות שלהם כ"אח ואחות". אפשר לומר ביאור נפלא בפשטות - המבוסס על דברי הרבי שיובאו לקמן לגבי המשמעות הרוחנית של "אח ואחות".

ה. אברהם רוצה להציף את המחויבות ביניהם. הוא קובע בעולם את עוצמת הקשר הבלתי ניתן להתרה ביניהם, מה שיעניק את הכוח להתגבר על הצרה. אברהם מכריז: "אמרי נא אחותי את", תזכרי שאת לא רק אשתך, אלא אחותך, חצי נשמה אתי, ולכן הם לא יוכלו לחדור לתוך הקשר ולחללו.

אהבת "אחות" ואהבת "רעיה" אלו שני סוגים של קשר, שבכל אחד יש מעלה שאין בזולתו: מצד אחד, אהבת "אחות" היא **טבעית**, היא חלק ממה שאני. אח ואחות חולקים רצף גנטי דומה, הם התפתחות של אותם הורים, חולקים בית גידול זהה וחוויות צמיחה דומות.

כשמרים הנביאה נחלית בצרעת, אהרן קורא למשה להתפלל עבורה במילים "אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו". כלומר: **חצי מהבשר שלנו** נאכל בכאבה של מרים.

אהבת אישה, לעומת זאת, היא **מחורשת**. איש ואישה הם שני יצורים נבדלים שבחרו לכרוך את החיים זה בזה ולהפוך להיות נשמה אחת. לפיכך, אפשר להיפרד מאישה ואי אפשר להיפרד מאחות.

מצד שני, מהסיבה הזו עצמה, האהבה לאחות היא שקטה. שכן הרעש וההתרגשות נוצרים מהחידוש, מההתגברות על המפריה ואולם באהבה לאחות אין "סיפור". אין מניע לא טבעי שהופך את החיבור לכיבוש שמסעיר את הנפש. הגמרא (שבת יג) מספרת על האמורא עולא, שכשהיה חוזר מבית הכנסת בערב שבת, היה נותן נשיקה לאביו ולאִימו וכן מנשק על כף יד אחיותיו. אלא (ראו לקו"ש ו' 415) שלא הייתה זו נשיקה של התעוררות אהבה (דבר האסור בקרובותיו), אלא ביטוי של כבוד בין אח לאחותו. לעומת זאת, הקשר לאישה מלא סערה וגעגוע, שכן הריחוק יוצר את הקירוב.

כשאברהם פונה לשרה ואומר: "אמרי נא אחותי את", הוא חותר לעומק החיבור ביניהם. ברמה הבסיסית, אנחנו איש ואישה, יצורים נבדלים שבחרו לכרוך את החיים ויכולים גם לבחור לכרות את הקשר. אבל ברמה העמוקה יותר, אנחנו "אח ואחות", כי איש ואישה הם שני חצאי נשמה שנבראו יחד ורק נפרדו בטרם ירדו לעולם כדי לחזור ולהיפרד.

נשים לב בפרשת הבריא, **שהיצורים היחידים בעולם שנבראו זה מתוך זה** הם אדם ואחווה. בעוד שכל בעלי החיים נוצרו נפרדים, זכר לעצמו ונקבה לעצמה, אדם ואחווה נוצרו דבוקים גב אל גב או שחווה נבראה מהצלע שלו (ואכמ"ל). שכן בעלי החיים אינם חלקים של נפש אחת, אלא רק מתחברים לצורך הזיווג ונפרדים. ולכן רוב בעלי החיים אינם נאמנים ומחליפים זוגם לאורך החיים. אצל האדם, לעומת זאת, האיש והאישה הם חלקים של אותה נפש.

כאן זועק אברהם בסערות: עד עתה היו החיים שלנו טובים והצלחנו לשרוד כאיש ואישה. אבל עכשיו לחץ עצום עומד למוטט את הקשר שלנו וכל השכבות נופלות ומתפרקות ומתגלה הקשר העצמי והמהותי של "אחותי היא", ואת זה הם לא יוכלו לקחת לנו. אי אפשר להפריד אח מאחותו.

בהערה⁵ הובא סיפור מרגש שאירע בשנים האחרונות.

4. באתר 'עולמות' ערך 'אין סומכים על הנס', שצדיק שבתוח בצדקתו מותר לסמוך על הנס. כך מסופר בברכות לג, שהיה נחש ערוד מסוכן ורבי חנינא בן דוסא הניח רגלו על מערת הערוד והוא יצא והכיש את רחב"ד - אך הערוד מת ורחב"ד לא ניוק. הביא את הנחש לבית המדרש ואמר "אין הנחש ממית אלא החטא ממית". (על דרך המבואר בחסידות לגבי יוסף שחטא בבקשתו לשר המשקים, שכן היה צדיק עליון והיה לו לסמוך על הנס).

5. ה'קדה גלסברג נולדה בבוקובינה, רומניה. כשפרצה המלחמה היא ברחה עם אחותה ברטה לאוובקיסטן, בעוד ההורים וחמש האחיות נותרו חבויים במרתף ביתם. המלחמה הסתיימה והיא הייתה בטוחה שכל משפחתה נלקחה למחנות המוות ביחד עם שאר יהודי רומניה הי"ד.

לפני 20 שנה החל אחד מילדיה לכתוב עבודת שורשים על המשפחה. הוא נכנס למאגר שמות הנרצחים של יד ושם וכתב "גלסברג", מתוך כוונה למצוא את שמות דודיו הנרצחים. לתדהמתו ראה דף זיכרון לזכרה של "הילדה גלסברג", אמו, שנרצחה בשואה. אבל אמו חיה וקיימת בארץ ישראל והביאה אותו עצמו לעולם ומי היה למלא את "פרטי הזיכרון" שלה?

הכותב היה אדם בשם "קרול ווינר". אחרי מסע חיפושים התברר כי זה אחד מאחיה של אמו, שביחד עם הוריה וחמשת אחיה שרדו את המלחמה והגיעו לקנדה. קרול כבר נפטר, אבל אח אחר בשם סיימון עוד היה בחיים והגיע במיוחד לארץ כדי לפגוש את הפלא, אחותו בשר מבשרו ולהשלים זיכרונות של שישים שנה.

זה גם הביאור בשיר השירים: הרועה בגעגועיו פונה אליה תחילה בתואר "אחותי". כי במצב הריחוק שנוצר ביניהם, "רעייתי" לא מספיק. היא כועסת אליו, היא מאוכזבת ממנו, ולכן הוא זועק "פתחי לי אחותי". כלומר: נועדנו זה לזו באהבה פנימית של אח ואחות, שלא ניתנת להפרדה.

מצד שני, אחר כך הוא מוסיף: "פתחי לי רעייתי". שכן במקביל, **עוצמת הגעגוע** והכיסופים שלו הם כמו לאישה, שהיא דבר נפרד ולא כמו ל"אחות", שהיא מחוברת בקשר עצמי. וכך כשיתקרבו ויתאחדו, תהיה ביניהם הן השלמות העצמית של אח ואחות והן שמחת החיבור של איש ואישה.

אם נרחיב את הדברים מעבר לסיפור של אברהם ושרה, מצאנו רעיון מעורר השראה: הקשר השגרתי בין איש ואשתו, מבוסס על השותפות החיצונית של שני זרים שחיים ביחד. אבל כאשר מתעורר לחץ על הקשר והם מתמודדים עם אתגרים המאיימים עליהם, כאן עליהם לזכור: "אחותי היא". הקב"ה הפגיש וחיבר בינינו, ילדנו ילדים ביחד, והדבר מעיד בפשטות כי נועדנו כנשמה אחת. ועצם הידיעה הזו תחצוב את הכוחות הנסתרים כדי לגבור על הקושי. בהערה⁶ הובא סיפור מופלא מהזמן האחרון.

אכן, במכתבי הרבי מצאנו תביעה חזקה בכיוון הזה: בעוד שהדרך לשכנע בני זוג לחזק את הקשר היא באמצעות טיעונים כמו 'תחשבו על הילדים וכו'". הרבי העלה טיעון אחר: זאת התנגדות **לזיווג של הקב"ה ביניכם**. לעובדה שהפגישכם וחיבר ביניכם ואתם שני חצאי נשמה אחת.

ליקוטי שיחות לח/189: שניהם נישאו כדת משה וישראל ובירכו בשמחת חופתם את שבע הכרכות בשמו של הקב"ה, ה' בירך אותם בילדים יוצאי חלציהם והוטלה עליה ועל בעלה אחת המצוות הגדולות - לגדלם ולחנכם, עד שיביאו אותם לחופה באופן הכי טוב, היינו שניהם יחד, בבית שלם. זהו אושרה האמיתי (בעולם הזה ובעולם הבא) ושליחותה בפני כל מכירה וכל נשות בית ישראל.

ואולי אפשר לומר, שזה עומק ההסבר בסיפור הידוע עם רשב"י,

שהורה לבני זוג שלא זכו לילדים, להיפרד מתוך סעודה. ואז השתכר הבעל וביקש מאשתו לקחת דבר אחד לבית אביה והיא בחרה בו. ובירכס רשב"י זכו לילדים. ולכאורה מה הייתה המטרה בכל זה? אלא רשב"י רצה לחצוב לעומק נפשם ולהרימם מתוך הקשר החיצוני של איש ואישה, אל קשר בלתי ניתן להתרה של "אח ואחות", והקב"ה אינו נשאר אדיש לאהבה כזו.

עד כאן דיברנו על המשמעות הפשוטה של הדברים, אמנם הרבי לומד את הדברים ברמה הרוחנית, בקשר בין היהודי לקב"ה: נשמת היהודי היא קודם כל "אחותי", היא "חלק אלוהי ממעל ממש". היא אינה מכאן וכמהה לשוב ולעלות למעלה כמו להבת הנר שמטפסת אל על. בתוכנו מוטמע שבב, "צ"פ", שקושר אותנו למעלה וכמה לחזור למקורו.

אהבת ה"אחות" התעוררה בחודש תשרי שבאנו ממנו, כאשר נשרה דמעה על הלחי וצביטה לחצה בלב. שכן מים רבים של שנה שלמה ומבולבלת לא יוכלו לכבות את אהבת האח והאחות.

מצד שני, החלקים הנמוכים של הנשמה יורדים לתוך העולם הזה לעשות עבודתם בבירור העולם והם בבחינת "רעייתי". הם מסוגלים להתרחק ממקורם ולהיטנף בהבלי העולם, אבל כשהם חוזרים הביתה - הם עושים זאת ברעש גדול של כן המוצא דרכו ושב לחיק אביו.

אמנם כשיורדים למצרים ומתמודדים עם קשיים חזקים במילוי השליחות, עד ש"ותלקח שרה לבית פרעה", הנה אז צריך לעצור ולעורר את נקודת הקשר העצמית. לרענן ולהזכיר לעצמנו שמעל ומעבר להיותנו "רעייתי", אנו קודם כל "אחותי", חלק אלוהי ממעל ממש, כמו בן שהוא התגלות של אביו. ומתוך זכירת היסוד העצמי של "אחותי", אפשר להתרומם ולהזדקף מעל הירידה של "רעייתי".

לפני מאה שנה התמודדה חסידות חב"ד עם אחת התקופות הקשות בתולדותיה. המפלגה הקומוניסטית חיסלה את שלטון הצאר וטיפסה לשלטון. האדמו"ר הרשב"י הטלטל מממלכת חב"ד, ליובאוויטש, לעיר רוסטוב על נהר הדון והאופק היה קודר. בית הרבי התמודד עם עוני ורדיפות.

כשמביטים על המפגש ביניהם, לא רואים סערה כאהבת איש ואישה, אלא אושר וכאב חרישי של שני חצאי נשמה שהופרדו ושבו לביתם הטבעי https://www.youtube.com/watch?v=MC_02-H8JoA.

6. הרב נחום ערנטרני הוא השליח בעיר ז'אפרוז'ה באוקראינה. זמן קצר לפני פרוץ המלחמה, שהפכה את העיר לאחת ממוקדי ההפגזות, נכנס יהודי למשרד ופתח את סגור לבו. הוא סיפר על הקשיים בינו ובין אשתו ועל ההחלטה המתקמת בליבו לפרק את הבית. הרב ניסה לעודדו ולתת תקווה, אבל האיש היה נואש.

ימים ספורים אחרי השיחה, הרב נסע לגיו יורק וחשב להפתיע את ידידיו במתנה יהודית. הוא נכנס לחנות של תיקי טלית ותפילין וקנה כמה תיקים יפים. הגברת שעבדה שם, הצביעה על תיק ישן שמישהו השאיר תמורת תיק חדש שקנה והציעה לו לקחת אותו בחינם. התיק היה מרופט ובלוי, אבל היא לחצה עליו שייקח אותו.

כשחזר לעיר, הזמין בין היתר את אותו אדם עמו נפגש לפני שיצא. הוא הראה לו את כל התיקים החדשים, אבל ההוא התעקש לקחת את הישן. אחרי מספר ימים הוא שב עם מכתב בעברית וביקש לשאול מה זה. הוא לא הצליח לפתוח את הרוכסנים בתיק הישן ומסר אותו לחיט שיתקן אותם והמכתב היה טמון באחד התאים.

הרב נחום פתח וכמעט התעלף. היה שם מכתב מהרבי מלפני ארבעים שנה בדיוק, מחודש שבט תשמ"ב, לזוג שעמד להקים את ביתו, והרבי מברכם בנוסח המסורתי, שיראו חיים באושר ובצוותא.

זאת הייתה הדרך של הרבי להרהר את המסר של אברהם אבינו: "אחותי היא". הקב"ה הפגיש ביניכם, חייכם שנים ארוכות ביחד וילדתם ילדים, אז כנראה שאתם חלקי נשמה אחת. זה קשה? מי הבטיח שיהיה קל?...

אחד הבחורים שבא ממשפחה מיוחסת והיה בעצמו מוכשר ופיקח, עבר משבר והחל לפלס דרכו החוצה. האדמו"ר הריי"צ קרא לו ואמר: "קשרו לך את הרגליים ואתה לא יכול להתרחק". הכוונה הייתה לדימוי מעולם הלול: כשלקחו את תרנגולי ההודו לשחיטה, היו קושרים להם את הרגליים כדי שלא יברחו. התרנגולים היו מטלטלים ומזעזעים את הכנפיים בחוזק, אבל לא ללכת ולהתרחק..."

4. לקו"ש כ/41: בחינות 'אחותי' ו'אשתי' הן שתי דרגות באהבת ה': האהבה המסותרת, שקיימת בכל יהודי בטבע תולדתו ולא שייך בה הפסק, היא בדוגמת האהבה בין אח ואחות, שהיא אהבה טבעית ולא שייך בה הפסק. אבל מטעם זה גופא, אין באהבה זו צימאון וכלות הנפש ואי אפשר להגיע בה לשלמות הייחוד. משא"כ האהבה שנוצרת מבירור הגוף ונפש הבהמית, היא בדוגמת האהבה בין איש ואישה, שאף ששייך בה הפסק, דווקא בה יש צמאון וכלות ועד לייחוד מוחלט...

שם 44: כאשר יורד הגוף לברר חלקו בעולם, במצרים - ערוות הארץ, יכולה להיות הו"א שהגוף שייך למצרים ועד ש'ותילקח שרה לבית פרעה', ואז צריך ולהתחדש ולהאיר בו האהבה העצמית ואור הנשמה בחינת 'אחותי', ועי"ז יכול להיות בירור הגוף ונפש הבהמית.

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il